

Manera de cridar el gos(ALDC, VI, 1511. *Manera de cridar el gos*)

Es coneixen diverses formes per a cridar el gos o incitar-lo a envestir, que poden ser: **1)** de caràcter onomatopèic, expressiu; **2)** amb una forma verbal; **3)** anomenant-lo; **4)** xiulant.

1) Entre les del primer grup cal citar *quis quis* (s. xv) 72, 82, 100, 105, que pot aparèixer en forma simple (*quis* 88, 118) o repetitiva (*quis quis quis* 74, 77, 81, 104, 125, 188, *quis quis quis quis* 76; eventualment amb consonant sonora, *guis, guis, guis* 129); amb un suf. dim. (*quissic quissic* 83); amb un canvi del so final (*quitx* 90, *quitx, toma* 106), o amb additament d'una vocal (*quisso, quisso, quisso* 63, 103; *quitxo* 90, *quitxa* 90, f.); *quisso* pot esdevenir substantiu 'gos' (DIEC), com *quitxo* (DCVB). Amb un canvi de vocal tònica: *cus cus cus* 82, *cussa* 82, f. La crida també pot fer-se amb grups consonàntics amb inicial oclusiva: *ks ks ks* 125, *bz bz bz bst* 133, *px px px* 183, *pst, pst* 75 (*pist* 93, *pisto, va* 99), *pst, txitxo* 148, *bx, bx, bx, pixe, pixe* 190, *pitxe, toma* 190, *psss, pitxet pitxet* 181, *pitxí* 98, *pitxín* 107, *pitxili* 187, *pitxelo* 185 (*txelo* 186, *txela* 186, f.).

La palatal també ha estat productiva en algunes onomatopèies: *txitxo, txitxo, gos* 28, *txitxo, vine* 35, *txitxo, vine per ací* 169, *txitxo, jas* 143, *txio* 156, dim. *txitxet txitxet* 170; però *txutxo* (*txutxo, vine ací* 144) és manlleu al cast. *chucho*, on també té origen onomatopèic; *cutxo* 151 és un encreuament de *cus* amb *txutxo*. *Txo* (també *so* 161) pot ser repetitiu: *txo, txo* 163, *px txo, px txo* 149; o acompanyat d'una perífrasi: *txo, vine ací* 155, *txo, vine pac ací* 167 (*xò* es documenta en el val. [Ros, 1770], però aplicat a 'crit per a parar les cavalleries'). Pot variar la vocal: *txe txe txe* 174, *txet* 130, 131, 173, *txet txet* 134 (*xet xet* 182), *txet txet txet* 180.

2) Les formes verbals, de vegades completades amb l'onomatopèia o un nom, són: *té* (i les repetitives *té té* 39, 48, 121, 124, *té, té, té* 2, 6, 116, *té, té, té, té* 61, *té, té, té, té, té* 19, 43), *té, menú* 15, *té, busca* 21,

busca, té 22, 47, *tito* 14, *tito, té* 16, *té, txitxo* 23, *toma, té* 26, *té bitxo, té* 26, *txitxo, té* 101, *xixo, té, xixo, té* 29, *té vine* 42, 126, *té vine, té* 36, *té, vine aquí* 10, 52, 119, *té vine té, moreno* 36, *té vine, busca* 41, *té vine, vine, vine* 53, *té, ia té* 54, *psi, psi, psi, té* 64, *té, pst, busca ací* 65, *té fulano, té, vine té* 69, *psi té, vine, vine* 97, *té, petit* 127, *té, pitit, vine aquí* 111, *pitxo, té* 89, *té, quis* 113, *té, psit, té, psit* 128; *busca* 141, *busca busca, té* 31, *busca, jas, busca* 140; *vine* 2, 32, 59, 92, 104, 122, *vine, vine* 68, 172, *vine, té té* 51, *vine menú* 60, *vine ací* 150, 153, 164, 177, *vine pac ací* 156, 169, *txe, vine pac ací* 171, *ps ps ps, txet, vine pac ací* 178, *gosset, psi, psi, psi, vine* 66, *vine, pobret* 146, *vine aquí* 104, 120, *bst bst, [dʒ]et [dʒ]et* *vine* 145, *txep, vine* 179, *txele, vine* 189 (← murcià *chile*, cf. *ALeCMan*, mapa 88); *toma* 118, *toma, vine* 87, *ps, toma, vine* 94, *toma, cutx, ven, toma* 108; *tubar, moret* 93 (*tubar* ← arag.).

3) Sovint la manera de cridar el gos es basa en el nom (marcat amb asterisc), que pot conviure amb l'onomatopèia; els apel·latius que apareixen en les enquestes són: *Medor, Mosso, Leon, Pitsi, Lindo, Moreno, Granero, Sur, Murta, Bella, Trigo, Truc, Trimor, Tom, Tello, Sibilla, Estrella, Mostrella, Linda, Japonesa, Galant, Palom, Luqui, Galindo, Morico, Canelo*.

4) Menys sovint es crida el gos xiulant (5, 11, 22, 37, 44, 49, 56, 72, 187).

Altres denominacions més ocasionals: *noi, què vols?* 95, *menú, menú* 96.

En la distribució areal notem *quisso/quis* espargit pel Principat i les Balears, els casos dispersos de *txitxo*, l'abundor de *té* al Principat i l'Alguer, *txo* del val. central i l'intrús *txutxo* de poblacions ponentines.

La normativa no coneix un mot específic per al concepte aquí estudiat: *quisso* es refereix només al 'gos', des del *DOrt*, 1917.